

Mošnjiček.

Pripoveduje Janko Leban.

Godovanje — ali ni to veselje za vsakega otroka? Že ko se bliža god, tedaj bije nedolžno srčece otrokovo živeje in živeje. Saj je otroku znano, da dobi za god od dragih staršev kako lepo darilo, posebno, če je bil otrok zmerom dober in priden. »Kaj bi rad za god?« vprašuje marsikateri oče, marsikatera mati otroka že nekoliko časa prej. Da bi videli, kako si v tem oziru razbija glavico mnogi otrok! »Česa naj si želim, česa?« To vprašanje mu roji po glavi dannadan. Sto reči ti imenuje, a jih tudi kmalu zavrže. — Jaz bi rad imel lepo čašico! A kaj, ko se tako rada razbije in potem bi zopet ne imel ničesar. — Ljubši bi mi bil rumen kanarček, kakršnega je imel naš gospod učitelj. Žal, da smo lepega ptička našli mrtvega v kletki, ko smo prišli nekega dne v šolo. Poginiti bi utegnil tudi meni, in potem bi jokal. — Zdaj pa že vem, kaj bi rad: k o l o, ali kakor mu pravijo: bicikelj! Zopet nič! Padel bi lahko s kolesa in si zlomil nogo. Ej, to bi ne bilo prijetno!

Takó, vidíte, plovejo želje in misli skozi srca otrok, ko se jim bliža god!

Srečnejši je bil pa mali Janko, sinček imovitega mlinarja in žagarja Rojnika! Vedel je, česa naj si želi za god. Saj je že večkrat videl svojega odraslega brata, kako je tlačil svetle kronice v lični, z zlatom okovani — mošnjiček!

Ej, kako je v tem oziru zavidal svojega brata! In ko ga je mati nekega dne povprašala: »Janko, kaj bi pa ti rad za svoj god?« tedaj je dečku zažarelo oko in kar v eni sapi je odgovoril: »Mošnjička, mošnjička si želim, dobra mati!« — »Odkod boš pa jemal denar, da ga boš spravljaval vanj?« povpraša mati šaljivo. — »O, to me ne skrbi!« odgovori Janko. »Saj veste, da včasih obiščem botra, in tedaj pade vselej kak groš, če ne še dvojčaka! In kolikrat si tudi kaj prislužim! Naberem jagod, pa jih koj prodam trgovcu, ki jih tako rad zoblje. Ali pa nesem gospodu učitelju ali gospodični učiteljici kaj na pošto in vselej dobim kak krajcar za to! Ej, za denar me ne skrbi!«

Mati se je namuzala ter rekla: »Botru ne smeš biti zmerom za petami iz gole sebičnosti! Če pa kaj zaslužiš, to je prav; lepo je tudi, da denarja ne trošiš za sladkarije, nego da ga h r a n i š!«

Bratje in sestre so seveda Janku včasih malce ponažajali zaradi njegove želje. »Ti si še premajhen, Janko, pa ti mošnjička ni še kar nič treba!« — »Kaj še! Robidnikov Milče je še pravi palčnik proti meni, pa ima vendar že mošnjiček!« — Tako se je odrezal Janko.

Naposled je res prišel Jankov god. Mati je prišla dečka navsezgodaj buditi. Ni bilo tega treba! Bil je Janko to jutro tako razvnet, da kar spati ni mogel in je bil že buden, ko ga je mati poklicala. Opravil je svojo jutranjo molitev in takoj je bil oblečen.

»Ljubi Janko,« je rekla mati, »kaj pa, če z mošnjičkom ne bo nič?«

Janku je šlo skoroda na jok. Vendar se je opogumil ter odgovoril: »Nič ne dè, mati!«

»Tako je prav!« je pripomnila mati. »Človek ne sme biti nezadovoljen, najsi se mu včasih ne izpolni najbolj goreča želja! A zdaj pojdi z mano v očetovo sobo, da vidiva, kaj je.«

S trepečoim srcem je sledil Janko materi v sobo. Pozdravi očeta, ki je že tam, ter pohiti k mizi, da vidi, kaj je na nji. Tam je ležalo mnogo reči, zavitih v papir. Skoro trepetaje jih je odvijal Janko. Jej, glej: v nekem zavitku je našel — nov, lep mošnjiček! Zavriskal je Janko veselja. Vzel ga je v roko ter ga pregledoval od zunaj in od znotraj. Imel je štiri predalca iz rdečega usnja, pozlačen oklep, a na prednji strani sta se bleščali črki J. R., kar je pomenjalo Janko Rojnik, kajpak! Jankovo veselje je bilo toliko, da je skoro pozabil, ogledati si tudi druga darila natačneje. In še celo veliki lesení konj je moral dolgo čakati, da je Janko sedel nanj ter poizkusil prvo ježo po sobi. Oče in mati sta se zelo veselila Jankove sreče. Vendar je mati dečku resno namignila: »Glej pa, da dobro shraniš lepi mošnjiček. Bilo bi res škoda, če ga izgubiš!«

Nič čudnega ni bilo, da je Janko tisti dan kazal svojo dragocenost vsem ljudem v hiši. Ponosno je potem spravil mošnjiček zopet v žep, ko mu ga je kdo pohvalil. Tudi v šolo je nesel mošnjiček, da ga pokaže svojim součencem. Pred poukom je tukaj romal mošnjiček iz roke v roko. Vsakdo ga je pač desetkrat pregledal od zunaj in od znotraj. »Tak mošnjiček bi rad imel tudi jaz!« je vzkliknil Ledinarjev Matevž. »Morda ga dobim o svojem godu!« je приметnil Blažkov Jaka. Cimbarjev Lukec pa je vprašal celó: »Za koliko ga pa daš, Janko, jaz bi ga pa kupil!« — Janko se je samo posmejal ter odločno odgovoril: »Za ves svet ne dam mošnjička!« — »Le počakaj,« se je pošalil Rugarjev Drejček, največji deček v šoli. »Saj si videl zadnjič tistega suhega glumača, ki je uganjal na vasi prave »čudeže«. Glej, pri tisti suhi preklji sem se naučil tudi jaz, da lahko komu kaj iz žepa pričaram. Potrudim se, da izgine tudi tvoj mošnjiček!« — Otroci so prasnili v smeh in tudi Janko se je smejal. Potem je pa vendar naglo pograbil svoj mošnjiček ter ga spravil v žep.

V tistem hipu je stopil v šolo gospod učitelj, in gostobesednosti je bilo konec. Po dveh urah je bil navadni četrturni odmor. Otroci so šli na dvorišče, da so tam igrali. »Kaj se hočemo igrati?« so vprašali nekateri. — »Pa se dajmo, slepo miš!« — »»Ne, nê, vojake, vojake!«« so kričali drugi. Naposled so se zedinili v tem, da bodo igrali »véliki semenj«, pri čemer bodo vršili tudi telovadne predstave. Nekateri otroci so se kazali kot telovadeče komedijante ali glumače, a gledalci so jih morali plačevati. Seveda niso plačevali z denarjem, ampak le z — gumbi in z medenimi znamkami za igro. Tudi naš Janko se je udeleževal vesele igre. Vzel je iz žepa svoj mošnjiček ter plačal s svetlo medeno znamko.

Med to nedolžno igro je čas hitro potekal. Oglasil se je šolski zvonček, in otroci so morali zopet v šolo. Ko je gospod učitelj hotel zopet pričeti s poukom, je opazil, da mali Janko joka.

»Kaj pa ti je, Janko?« je vprašal.

»Moj mošnjiček je izginil,« je glasno zajokal Janko.

»Le dobro preišči žepe,« mu je zaukazal gospod učitelj, in deček je prebrskal še enkrat vse žepe. Toda izgubljenega mošnjička ni bilo!

»Najbrže si mošnjiček izgubil na dvorišču,« se je oglasil Jankov sosed. »Ko smo igrali 'veliki semenj', je bil vzel Janko mošnjiček iz žepa.«

Gospod učitelj je dovolil, da je Janko šel vun na dvorišče, ter poslal ž njim še enega dečka, da mu pomaga iskati. Dečka sta pogledala v vsak kot, preteknila vse dvorišče, a vendar nista prinesla v šolo ničesar drugega kakor kos svinčnika in staro čepico, ki jo je bil izgubil nekdo. Janko je jokal čimdalje silneje. »Bodi miren,« je dejal gospod učitelj. »Po šoli preiščem jaz sam. Mošnjiček dobimo, naj ga že ima kdorkoli hoče!«

In po pouku se je res takoj pričela preiskava. Vsi otroci so trdili, da nimajo izgubljenega mošnjička. Blebetavi Jožko pa se je oglasil: »Gospod učitelj! Pred šolo je Rugarjev Drejček rekel, da zna pričarati mošnjiček iz žepa!« Vsa šola se je zasmejala.

»Drejček,« je dejal gospod učitelj, »ti pa zmerom uganjaš take norčije. Hitro mošnjiček sèm!« Drejček je jokaje zatrdil, da ga ne more dati, ker ga nima. Gospod učitelj je pa dečka preiskal, a ni našel ničesar pri njem. Tedaj je zapretil gospod učitelj, da pridrži ves razred v šoli in da preišče vsakega učenca posebej, če mošnjiček ne pride na dan. In res je storil tako. A tudi ta preiskava je bila brezuspešna. Jankovega mošnjička ni bilo, pa ga ni bilo!

Ko so šli otroci iz šole, je pristopila h gospodu učitelju mala deklica in povedala, da je videla Minko, deklo šolskega sluga, kako je hodila po dvorišču. Skrivnostno šepetaje je deklica pristavila, da je dobro opazila, kako se je dekla pripognila in nekaj pobrala. Potem je pa dekla šla v kot, ogledovala tisto najdeno stvar ter jo naposled vteknila v žep. Ob tem je večkrat pogledala na okna, če jo kdo opazuje.

Toliko da je slišal gospod učitelj te besede, je že prijel deklico za rok in šel z njo vun naravnost do šolskega sluga. Obrazložil mu je vso zadevo ter ga prosil, naj pokliče deklo na odgovor. Dekla se je z metlo v roki približala, in šolski sluga jo je vprašal: »Ali si bila danes po 11. uri na dvorišču?« — »Da,« je odgovorila dekla. — »Ali nisi našla mošnjička?« — »Ne!« — »Pa ta mala deklica trdi, da si nekaj pobrala in vteknila v žep.«

»Da, to sem sama videla,« je dodala deklica. »Prav gotovo si nekaj pobrala.«

»Ne bi vedela, kaj!« odgovori dekla. »Toda — čakaj! Zdaj se domislim! Našla sem podobico. Na nji je bila natisnjena pesmica. To sem prečitala in shranila podobico.«

»Minka, vendar ne lažeš?« reče šolski sluga.

»Gospodar, to je vendar preveč,« zavpije dekla precej razdraženo. »Vi vendar ne boste mislili, da sem malopridnica? Ste li kdaj že slišali, da sem izmaknila le vinar? Ali vam nisem pošteno izročila vsega, kar sem

našla v šolski sobi? Še pred kratkim sem vam izročila devet vinarjev, ki sem jih našla pod klopjo. Bog varuj, da bi si hotela lastiti kaj najdenega!»

»Da, to moram potrditi. Poštena je Minka, in če nam pravi, da ni našla mošnjička, ji lahko to verjamemo.«

»Pa kam je ta reč vendar prešla?« vpraša gospod učitelj.

»Tega ne vem,« odgovori šolski sluga, smejoč se. »Zakaj pa deček bolje ne pazi na svoje reči? Morda mu je mošnjiček padel v veliki žleb, kjer sem v njem še pred kratkim našel šolsko beležnico. Hočem pogledati.«

Po teh besedah odide šolski sluga na dvorišče ter prične mešati po žlebu. S palico privleče na dan star podplat, rokavico in naposled mrtvo podgano, ki se je gospodu učitelju zelo gabila. Toda mošnjička le ni bilo!

»Ni vredno truda,« opomni naposled sluga. Pa tudi gospodu učitelju se ni zdelo prijetno nadzorovati še nadalje to iskanje.

* * *

Mošnjička torej ni bilo — — — Janko bi bil šel najrajši kar domov. Bal se je pa kazni, ki jo je slutil. »Kaj porekó mati?« si je mislil. »Kako nujno so me prosili, naj pazim na mošnjiček! Zdaj je izgubljena tudi krona, ki sem jo dobil od očeta, in tudi medene znamke, ki sem se igral ž njimi tako rad!« Solze so zalile Janku oči in ves objokan se niti ni upal stopiti v domačo hišo. Stopil je na vrt ter se tam igral nekaj časa. Prišla pa je mati ter ga poklicala k južini. Dobri materi je zaupal otrok vsako tajnost. In danes je tudi z drhtečim glasom povedal materi vse, prav vse! »Pa ljuba mati« — je pristavil milo proseče — »ne pravite o tem očetu! Preveč bi se jezili, če izvedó, da sem izgubil mošnjiček!«

Mati mu je obljubila, da bo molčala. Toda, ko je mali Janko tako molčé sedel pri mizi, ga je oče ostro opazoval. In tedaj je videl tudi njegove objokane oči in vprašal je nenadoma: »Kaj je pa danes z našim Jankom? Takó se drži, kakor da ni vse prav . . . Morda si bil pa, Janko, v šoli kaznovan? He, Janko, kaj se kremžiš? Govôri!«

»Ne, ne!« odgovori mati namesto Janka. »Je nekaj drugega!«

»Gotovo je zopet v svoji vrtoglavosti kam padel?«

»Tudi — ne!« reče mati. »Le nekaj je — izgubil!«

»Pa vendar nisi izgubil mošnjička?«

Janko milo zajoka ob tem vprašanju. In to je bil jasen in glasen odgovor na očetovo vprašanje.

»Saj sem si mislil,« zakliče oče nevoljno, »da fant izgubi tako darilo.«

»Janko misli,« dodá mati, »da mu je nekdo vzel mošnjiček.«

»Pri kom sediš?« vpraša oče.

»Pri Vinku Lipovcu in pri Dušanu Lovretoviču.«

»Dobro, spremim te v šolo, pa bodem govoril z gospodom učiteljem.«

Kmalu po obedu je Janko romal z očetom v šolo. Ko prideta tja, pove oče gospodu učitelju, po kaj sta prišla.

»Preiskava se je že izvršila,« je rekel gospod učitelj. »V tem oziru ne morem storiti ničesar več!«

»Ali ne bi morda vprašali učenca, ki sedita pri Janku?« zaprosi mlinar Rojnik.

Gospod učitelj pokliče Lipovca in Lovretoviča. Lipovec, odkrit deček, začne jokati ter pravi: »Ah, dobri gospod učitelj, verujte: jaz nimam mošnjička! Le pošalil sem se in ga za hipec skril; toda kmalu sem ga vrnil Janku. To je resnica!«

Ko pristopi drugi učenec, Dušan Lovretovič, rečejo nekateri otroci: »Dušan ima denar in nekaj medenih znamk. Pokazal nam je vse!«

»Pokaži mi denar!« zaukaže gospod učitelj.

»Tukaj je,« déje deček, potegne iz žepa krono ter jo poda gospodu učitelju. Ta jo pokaže mlinarju Rojniku, ki hitro spozna v nji denar, ki ga je bil daroval Janku. Zakaj krona je bila čisto nova in se je lepo lesketala. Gospod učitelj je bil jako potr. Ni čuda: Dušan Lovretovič je bil priden učenec, da malo takih!«

»Odkod imaš denar?« vpraša dečka.

»Našel sem ga!«

»Kje?«

»Ne daleč od šole je ležal ob Martinčevi hiši.«

»Gotovo imaš tudi mošnjiček! Daj ga sèm!« zakliče mlinar Rojnik.

»Nisem ga našel,« odgovori deček.

»Dušan,« izpregovori tedaj gospod učitelj. »Sum leti nate, da si izmaknil mošnjiček. Priznaj resnico in ne táji! Lažje ti potem odpustim. Kar nič ne bodeš kaznovan!«

»Jaz sem našel le krono in medene znamke,« odgovori mirno deček. »Evo jih!«

Ob teh besedah položi nekaj svetlih medenih znamk na mizo.

»Prav res,« povzame mlinar Rojnik. »To so one znamke, ki sem jih daroval Janku.«

Gospod učitelj še enkrat izpregovori Dušanu na srce in mu pojasni, kako huda kazen ga čaka, če bo še nadalje trdovratno tajil. Toda deček ostane pri svoji izpovedi in le še pripomni, da najdene reči niso ležale skupaj, ampak raztreseno v precejšnji razdalji.

»No, pa vedi zdaj Bog, kje je mošnjiček,« vzklikne naposled Rojnik, poprosi gospoda učitelja, naj mu ne zameri nadleže, ter odide iz šole.

* * *

»Ah, da bi zopet imel svoj mošnjiček!« tako je potem večkrat zdihoval Rojnikov Janko. Včasih se je res namerilo takó, da se je zdelo, — izpolni se njegova želja. Toda slučaj ga je le varal. Nekoč n. pr. je neki učenec našel mošnjiček. Toda ta mošnjiček je bil star in ni bil Jankov. Zopet drugikrat je krožila novica, da je domači cestar našel mošnjiček z zlatim ali pozlačenim oklepom. Janko je zavriskal ob tej novici, češ: m o j mošnjiček je najden! Ko je pa prišel k cestarju, se je prepričal, da oni mošnjiček ni njegov. Najdeni mošnjiček je imel namreč le tri predalca in je bil iz zelenega usnja.

Nekega dne so sedeli pri mlinarjevih vsi še pri obedu. Govorica je nanesla na izgubljeni Jankov mošnjiček. Vsi so ugibali, kam je prešel, da ni po njem ne sledu, ne tiru. Mati Jankova pa je rekla: »Tako se godi vsem nepaznim in neprevidnim otrokom! Kar jim je najljubše, kar jih najbolj veseli, to — izgubijo! Da si, Janko, bolje varoval mošnjiček, še danes bi ga imel!«

Ko so se takó menili, pa popraska nekaj na vratih. Dekla pohiti odpret vrata, in domači pes Pubi skoči v sobo. Mlinar Rojnik ga ošine le s površnim pogledom in takoj se prepriča, da ima pes nekaj v gobcu. »Kaj ima neki Pubi v gobcu?« vpraša, čudeč se. A v istem hipu je že skočil Janko izza mize, pa veselo vzkliknil: »Moj mošnjiček! Pubi ima moj mošnjiček!«

»Torej, Pubi, ti si bil tisti tat, ki si izmaknil Janku mošnjiček!« se je pošalil mlinar. »Čakaj, čakaj, povedem te žandarjem!«

Pes povesi rep in kakor da se sramuje, zleze za peč. Mali Janko pa pogladi psička po hrbtu ter reče: »Priden, priden naš Pubi, ki si mi zopet prinesel mošnjiček!«

Mlinarjevi so poizvedovali in doznali, da je bil Pubi pritekel na šolsko dvorišče. Tam je bil našel Jankov mošnjiček, hlastnil po njem in ga odnesel. Ker se je bil pa mošnjiček odprl, se je stresla njegova vsebina na cesto. Ko je Pubi pritekel domov, je skril mošnjiček — najbrže v svojo koč. Omenjenega dne pa, ko so mlinarjevi sedeli pri obedu, je privlekel mošnjiček v sobo.

Janko je bil ves srečen, ko je zopet našel svoj mošnjiček. A poslej ni bil karničveč nemaren in nepazen. Nikoli ni pozabil, koliko nevolje in neprijetnosti je bil provzročil. Seveda je takoj razglasil v šoli, kaj se je zgodilo, in je takó rešil svoje součence vsakega obsojevanja. Na najdeni mošnjiček pa je odslej pazil takó, da ga nosi še danes nepoškodovanega v žepu. Najdeni mošnjiček mu je nekak opomin, da bodi otrok vedno pazen in previden!

Kako je prekanil moj dedek rokovnjače.

Spisal Radegost Vuk.

Neke nedelje smo se zbrali okrog naše lipe, kjer je sedel moj dedek in je pušil iz svojega kratkega vivčka. Lepo smo ga prosili, naj bi nam povedal kako zgodbo. Dedek, vedoč, da ne odnehamo radi s prošnjami, dokler nam ne ugotovi, puhne dim iz ust, se odkašlja in prične:

»Danes vam povem, kako smo enkrat lovili rokovnjače in kako smo jih prekanili.«

»Kdo pa so bili to: rokovnjači?« vprašamo mi.